

מושב ראשון

יו"ר המושב: עו"ד שלמה בן-אליהו

מנכ"ל מינהל מקרקעי ישראל

הפיצוי לויתור על נחלה יהיה בקרקע, כי קרקע נשמרת לעולם וכסף עתיד להתבזבז

עו"ד שלמה בן-אליהו

בקביעת מדיניות קרקעית נדרשים העוסקים בנושא לאזן בין הרצוי למצוי, בין האמת לצדק, בין קבלת החלטה חכמה לקבלת החלטה נכונה. אולם אם היה בידי קובעי המדיניות, שחלקם עמנו כאן היום, לקבוע ולקבע את המדיניות כשלוח המקרקעין חלק, האם ההחלטות היו שונות? אולי כן. האם הן היו קלות? ודאי שלא.

מצב כזה היה קיים בשעה שבני ישראל היו צריכים לחלק את הזכויות במקרקעין בין השבטים לאחר כניסתם לארץ ישראל. מה נאמר בספר דברים: "וידבר ה' אל משה לאמור: לאלה תחלק את הארץ, לרב תרבה נחלתו, ולמעט תמעיט נחלתו". ובפסוק הבא נאמר: "על-פי הגורל תחלק את נחלתו בין רב למעט". שימו לב, קביעה על-פי גורל היתה כבר אז, כמו על-פי חוק חובת המכרזים. ומשמעותה: הזדמנות שווה לכל. קביעה על-פי הרצוי, קביעה על-פי האמת. לעומת זאת קביעה על-פי גורל השבט הנה קביעה סוציאלית. לכאורה קביעה צודקת יותר, נכונה יותר.

קיימות מחלוקות בין הפרשנים לגבי מידת האיזון בין קביעת חלוקת הזכויות במקרקעין על-פי הגורל או על-פי גודל השבט. יחד עם זאת ברור לכולם כי יש צורך לאזן בין הצורך לבין הצדק. חלק מהפרשנים אומרים שגודל השבט הוא שהכתיב את גודל השטח, את גודל הנחלה, אולם הגורל היה רק על המיקום: האם נחלת השבט תהיה בגליל או ביהודה. בהקשר זה נשאלת בתלמוד שאלה: שווי הנחלה בגליל אינו שווה לשווי הנחלה ביהודה, שהרי מבחינת ערכי הקרקע, הקרבה לירושלים, ואפשרויות העיבוד החקלאי – יש שוני בין ערכי הקרקע במיקומים השונים. לכן נקבע שבט שקיבל נחלה שערכה הכלכלי רב יותר, יפצה את השבט האחר בכסף או בקרקע. אגב, גם אז הגמרא שואלת האם בטיפשים אנחנו עוסקים שיסכימו לוותר על נחלה תמורת כסף? ואז משיבה הגמרא

הפיצוי לויתור על נחלה יהיה בקרקע, כי קרקע נשמרת לעולם וכסף עתיד להתבזבז.

שייתנו את הפיצוי בקרקע, כי קרקע נשמרת לעולם וכסף עתיד להתבזבז.

במשך הדיון במושב אשתדל להציג שאלות שהתעוררו באותם ימים לגבי קביעת המדיניות ובמסע במנהרת הזמן נוכל לבחון כיצד התמודדו קובעי המדיניות דאז עם השאלות שהתעוררו, שאלות שבחלקן ישימות גם היום.

יושב־ראש מועצת מקרקעי ישראל הראשון היה משה ואחריו כיהן בתפקיד יושב־ראש המועצה דאז יהושע. היו"ר נשאל שאלה עקרונית על ידי בנות צלופחד, אחרי קביעת המדיניות, ולא היתה לו תשובה. כנראה שגם ליועץ המשפטי של מינהל המקרקעין באותם ימים לא היתה תשובה. בצר להן פנו בנות צלופחד לקדוש ברוך הוא והציבו את השאלה. והקב"ה נתן תשובה. עקב העיכוב ביישום המדיניות עתרו בנות צלופחד לבית הדין הגבוה לצדק של אז, כפי שנאמר: "ותקרבנה לפני אלעזר". אלעזר היה היועץ המשפטי של יהושע והנשיאים ששימשו בתפקיד חברי מועצת המקרקעין והם היו אלה שנדרשו ליישם את המדיניות. מסתבר כי גם אז לא היו לחברי המועצה חיים קלים כמו שאין חיים קלים לקובעי המדיניות של היום.

במשך המושב הזה אציב בפניכם חלק מהשאלות שהם נשאלו ונראה מה התשובות שהשיבו. עד אז אני מתכבד להזמין את שר התשתיות הלאומיות אביגדור ליברמן המשמש גם כיו"ר מועצת מקרקעי ישראל, מועצה שעל־פי החוק אמורה לקבוע את המדיניות הקרקעית.